

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาวิจัยหัวข้อเรื่อง “ระเบียบวิธีการประพันธ์เพลงมโหรีโดยชนบของสำนักเสนาะดุริยางค์ ทำให้ทราบว่าเพลงมโหรีโดยชนบ มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี กล่าวคือ เป็นเพลงขับกล่อมในด้านความสำเร็จอารมณ์มาก่อน และได้รับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบรรเลงพิณให้มีซอสามสายและการขับร้องร่วมกับพิณ ซึ่งภายหลังเปลี่ยนจากพิณนำเต้าเป็นกระจำปี มีขลุ่ยเป็นเครื่องเป่าเป็นหลักการสำคัญ การสร้างการขับร้องและบรรเลงร่วมด้วยทับซึ่งเป็นจังหวะ สังคมไทยจึงได้มีสมบัติล้ำค่าด้านศิลปกรรม เพื่อเริ่มการขับกล่อมรูปแบบสำเร็จสุนทรียศิลป์ปะเรื่อยมา แต่เมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี วงมโหรีได้เป็นวงที่มีแบบแผนบรรเลงถวายเฉพาะพระเจ้าแผ่นดินเท่านั้น ต่อมาวงมโหรีได้เพิ่มขนาดมาตามวิวัฒนาการ พร้อมกับบทเพลงมโหรีที่เปลี่ยนแปลงให้มีความไพเราะประณีตยิ่งขึ้น จนถึงขั้นใช้บทวรรณคดีชั้นสูง หรือบทพระราชนิพนธ์เป็นบทร้อง และได้รับการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบมากที่สุดในยุคสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ทำให้วงมโหรีมีขนาดวงใหญ่ขึ้น แต่อาศัยหลักการเดิม คือการขับกล่อมด้วยการร้องและการบรรเลงด้วยวงมโหรีอันมีซอสามสายเป็นประธาน และได้บรรเลงเพลงมโหรีอันได้แก่ เพลงเกร็ดมโหรี และเพลงดรัมมโหรี ทั้งในสังคมชั้นสูง และเป็นที่นิยมของประชาชนไทยตลอดมา โดยเหตุที่มีสำนักดนตรีไทยอยู่มากจึงเป็นเหตุให้พระเจ้าแผ่นดินทรงคัดเลือกผู้มีความสามารถเป็นเลิศเพื่อสนองพระยุคลบาทในด้านการขับกล่อมและทรงคัดเลือก พระยาเสนาะดุริยางค์ (แหม่ม สุนทรวาทีน) และศิษย์สายตระกูลสุนทรวาทีนทุกพระองค์ในราชวงศ์จักรี นับจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้นมา เป็นภาพสะท้อนความสามารถในการถ่ายทอดจิตรศิลป์แขนงดุริยางค์ไทย และจากผลงานของศิลปินโบราณจารย์ ตระกูลสุนทรวาทีน มีคุณภาพสูงทางศิลปกรรมจึงได้รับความนิยมนับรองกันอย่างสูง และถือเป็นเพลงต้นแบบการฝึกหัด หรือต้นแบบการเป็นศิลปินดนตรีที่มีความเชี่ยวชาญต่อไป

การประพันธ์เพลงมโหรีและการเรียบเรียงร้อยกรองเพลงเข้าเป็นดรัมมโหรีของสำนักเสนาะดุริยางค์ ยึดหลักการสำคัญคือ

1. ความกลมกลืน
2. ความไพเราะนุ่มนวล
3. ความมีเอกภาพ

5.2 สรุปผลการศึกษาระเบียบวิธีประพันธ์เพลงมโหรีโดยชนบ ของสำนักเสนาะดุริยางค์

5.2.1 การประพันธ์เพลงมโหรีโดยชนบของสำนักเสนาะดุริยางค์ ใช้กฎเกณฑ์ของเพลงมโหรีโดยชนบของโบราณ เป็นเกณฑ์ในการเทียบคุณลักษณะ ซึ่งพบว่า

5.2.1.1 โครงสร้างบทเพลงและสังคีตลักษณ์ มีความสอดคล้องกับเพลงมโหรีโบราณ ในหลักการดังนี้

- 1) มีสัดส่วนท่อนเพลงที่พอเหมาะหรือเท่ากับเพลงมโหรีโบราณ
- 2) อัตราจังหวะที่สามารถประพันธ์ได้ทั้งสามอัตราจังหวะคืออัตราสองชั้น อัตราสามชั้น และอัตราชั้นเดียว
- 3) การใช้ลูกตกเสียงกึ่งกลางจังหวะและปลายจังหวะสอดคล้องกัน และสอดคล้องกับเสียงปกรองดังนี้

ลูกตกเป็นคู่ 3 ของเสียงปกรอง (tonic)

ลูกตกเป็นคู่ 4 ของเสียงปกรอง (tonic)

ลูกตกเป็นคู่ 5 ของเสียงปกรอง (tonic)

ลูกตกเป็นคู่ 6 ของเสียงปกรอง (tonic)

4) สังคีตลักษณ์

ก. แบบแผนการบรรเลงเพื่อการขับกล่อมเช่นเดียวกับเพลงมโหรีโบราณ

ข. แบบแผนท่วงทำนองไม่เกิน 4 ท่อน เช่นเดียวกับเพลงมโหรีโบราณ

5.2.1.2 การใช้กลุ่มเสียง ใช้โดยมากในลักษณะ 4 กลุ่ม บันไดเสียง คือ เสียงเพียงออล่าง เสียงเพียงออบน เสียงชะวา และเสียงกลาง ซึ่งมีทั้งการใช้บันไดเสียง 5 เสียง บันไดเสียง 6 เสียง และบันไดเสียง 7 เสียง

5.2.1.3 ท่วงทีลีลา ของบทเพลงของสำนักมีลักษณะเช่นเดียวกับเพลงมโหรีโบราณ และพัฒนาการเพิ่มเติม ดังนี้

- 1) มีการผูกกลอนเป็นสัมผัสนอกและใน ดังเพลงมโหรีโบราณ
- 2) มีการเรียบเรียงวิธีดำเนินทำนองเป็นกลอนทางพื้นและทางกรอ
- 3) มีความกลมกลืนในบทเพลง
- 4) ใช้คู่เสียงที่กลมกลืนในแต่ละจังหวะของท่อนเพลง

5.2.2 การประพันธ์เพลงดรัมโหรีโดยชนบของสำนักเสนาะดุริยางค์

ใช้หลักการของดรัมโหรีโบราณ การประพันธ์เพลงดรัมโหรีหรือการเรียบเรียง ร้องกรองเพลงเข้าเป็นดรัมโหรี ยึดถือ

- 5.2.2.1 จำนวนเพลงเทียบคล้ายและสนิทสนมกัน
- 5.2.2.2 หน้าทับจังหวะเพลงเดียวกัน
- 5.2.2.3 อัตราจังหวะเพลงเดียวกันทั้งดับ
- 5.2.2.4 ลูกตกเสียงกลมกลืน

หลักการทั้ง 4 ประการเป็นหลักการของทั้งดับเพลงและดับเรื่องมโหรี แต่ดับ เรื่องมโหรีมีความพิเศษกว่าในด้านความมีเอกภาพหรือที่ใช้น้ำเสียงเดียวกัน ติดต่อกันเป็นตอนจน จบดับ และมีได้จำกัดว่าต้องมีด้านความยาวเท่า บทกลอนหรือเนื้อเรื่องทั้งหมด

สำนักเสนาะดุริยางค์ใช้คุณลักษณะดังกล่าวในการเรียบเรียงร้องกรอง เพลงเข้า เป็นดรัมโหรี แต่การบรรเลงดับเรื่องมโหรีของสำนักมีการใช้เพลงหน้าพาทย์มาร่วมด้วย เนื่องจาก ดับเงาะป่าอันเป็นบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราช ประสงค์ให้นำมาใช้ได้ทั้งการขับกล่อมธรรมดามีต้องการแสดง และมีบทที่ต้องให้ “คนึง” แสดง ร่วมกับข้าราชการ

ดังนั้นจึงแตกต่างจากดรัมโหรีทั่วไป แต่ทั้งนี้โดยแบบแผนคีตลักษณ์ว่าด้วยแบบ แผนการบรรเลงแต่เดิม ใช้เพียงวงมโหรีในราชสำนักเท่านั้น ต่อมาภายหลังวงปี่พาทย์ไม้มวมจึงนำ มาบรรเลง (เลื่อน สุนทรวาทีน, 11 สิงหาคม 2543)

อนึ่งระเบียบวิธีการประพันธ์เพลงมโหรีทั้ง 3 รูปแบบโดยชนบ ของสำนักเสนาะ ดุริยางค์ ใช้หลักการสร้างศิลปะเพื่อศิลปะ (Art for Art's Sake) ดังนั้นจึงเป็นไปในรูปพัฒนางาน ศิลปกรรมด้านบทเพลงโดยเฉพาะ และมีความประณีตวิจิตรศิลปะ ตลอดจนความไพเราะและสร้าง ความสำเร็จใจสำหรับผู้ฟัง

5.3 ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาระเบียบวิธีการประพันธ์เพลงมโหรีโดยชนบ ของสำนักเสนาะดุริยางค์ สามารถเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยงานด้านศิลปกรรมดุริยางคศิลป์ไทย ดังต่อไปนี้

- 5.3.1 การศึกษาระเบียบวิธีวิจัยการประพันธ์เพลงไทยโดยชนบ ในรูปแบบอื่น ๆ
- 5.3.2 การศึกษาระเบียบวิธีประพันธ์เพลงไทยเพื่อการแสดงนาฏศิลป์ไทย ทั้งชั้นสูง ชั้นกลาง และสามัญ

การศึกษาในด้านระเบียบวิธีจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาอย่างรอบคอบรัดกุม และ
กระจำจัด ตลอดจนเห็นเป้าหมายของผลการวิจัยว่าจะมีประโยชน์ต่อการศึกษาเพื่อพัฒนา
ระเบียบวิธีทางดุริยางคศิลป์ไทยอย่างไรอย่างหนึ่ง ซึ่งผลการศึกษาจากอดีตจะสามารถบ่งชี้ได้ถึง
การศึกษาในขั้นต่อไป เพื่อให้ใช้ระบบการทดลอง การกลั่นกรองมาบูรณาการเป็นกลวิธีสร้าง
ความพัฒนาทางวิชาการ ตลอดจนการเรียนรู้ทางมนุษยศาสตร์ในแง่มุมของศิลปะแขนงดุริยางค์ไทย
ต่อไป